

ПЕРЕШКОДИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УКРАЇНІ

Однією з найбільш актуальних проблем соціально-економічного розвитку України є недосконалість сучасної державної регіональної політики, яка повинна ґрунтуватися на перенесенні пріоритетів розвитку з відомчо-галузевих підходів на цілісно-територіальні, оптимізації відносин між центром та регіонами. На питання, якою має бути концепція регіональної політики України, поки що не має однозначної відповіді – існує багато точок зору і підходів, які останнім часом досить активно обговорюються у колах фахівців і експертів. Проте велика кількість фахівців сходяться на тому, що одним із значних ресурсів регіональної політики України може і має бути транскордонне співробітництво областей і територіальних громад із регіонами та громадами сусідніх країн.

З огляду на наявні виклики сьогодення, основними завданнями ТКС покликані стати розвиток прикордонних територій і поглиблення євроінтеграційних процесів. Проблематикою ефективного використання транскордонного співробітництва як інструменту розвитку прикордонних територій займаються багато зарубіжних (Д. Віллерс (Німеччина), Т. Коморніцкі (Польща), І. Хорга (Румунія), І. Сулі-Закар (Угорщина) та інші) та українських (В. Гоблик, В. Засадко, Є. Кіш, Н. Мікула, І. Студенніков, Т. Терещенко та інші) науковців [1-3]. Метою нашого дослідження є оцінка сучасного стану розвитку транскордонного співробітництва та наявних перешкод задля визначення першочергових кроків у напрямі активізації ТКС.

Розвиток транскордонного співробітництва (ТКС) базується на взаємоузгодженні та поєднанні інтересів його суб'єктів та учасників, які представляють суміжні прикордонні території, у вирішенні спільних проблем територіального розвитку, забезпеченні взаємодоповнюваності їх економік та ефективного використання потенціалу їх розвитку. На сьогодні можна виділити такі особливості розвитку ТКС:

–по-перше, після розширення Європейського Союзу (ЄС) у 2004-2007 рр. Україна отримала спільний кордон з країнами-членами ЄС, а її прикордонні регіони (насамперед її шість областей – Волинська, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька та Одеська) стали об'єктами регіональної політики цього об'єднання. Це створило додаткові можливості для прикордонних територій ефективно використовувати потенціал свого розвитку (для виходу на європейські ринки товарів і послуг шляхом поглибленої взаємодії через механізми ТКС та адаптації європейського законодавства у сфері регіональної політики тощо). Процес входження України у європейський інтеграційний простір і визнання її європейськими партнерами потребує координації зусиль з розвитку співпраці з країнами-членами ЄС і насамперед – сусідами України;

–по-друге, в умовах економічної кризи, віддаленості прикордонних регіонів від центрів зосередження ареалів інвестиційної та підприємницької активності, нестачі

фінансових ресурсів на місцях ТКС набуває нового значення та наповнення в процесі реалізації державної регіональної політики.

На сьогодні прикордонні регіони України суттєво відстають за рівнем свого розвитку від решти регіонів країни [4]. Зокрема, за показниками ВРП на особу – на 35-36%, середньомісячної заробітної плати – на 19%, середнього рівня пенсії – на 10%, інвестицій на особу – на 35%. Водночас зберігається і продовжує посилюватись асиметрія у рівнях розвитку між суміжними прикордонними територіями України та сусідніх країн. Причому така нерівномірність у розвитку сягає кількох разів: залежно від транскордонного регіону за показником ВРП на особу – 3-5 разів, середньомісячної заробітної плати – 2-3 рази, середнього рівня пенсії – 2-3 рази, кількості підприємств на 10000 осіб – 3-4 рази, інвестицій на особу – 4-5 разів. На сьогодні в умовах економічного спаду та різкої девальвації національної валюти прикордонні регіони України за основними соціально-економічними показниками розвитку зрівнялися, а за окремими показниками поступаються навіть прикордонним регіонам Молдови. Формування і посилення таких тенденцій свідчить про незадовільний стан ТКС, потенціал якого на сьогодні Україною використовується неефективно, на відміну від її країн-сусідів.

Згідно з Законом України «Про транскордонне співробітництво», метою ТКС є розвиток соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами та учасниками ТКС. При цьому суб'єктами ТКС визначено територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонне співробітництво. Учасниками ТКС можуть бути юридичні та фізичні особи, громадські організації, що беруть участь у ТКС.

Отже, на сьогодні існує низка перешкод, які суттєво стримують розвиток ТКС. Нестабільна політична ситуація є основною перешкодою у розвитку українсько-російського та українсько-білоруського транскордонних регіонів. Значно вагомішими є перешкоди стосовно неузгодженості законодавства та частої зміни керівництва місцевих органів влади у транскордонних регіонах за участю при кордонних територій країн-членів ЄС. Найбільш суттєвими перешкодами розвитку українсько-молдовського транскордонного регіону вважається незадовільне кадрове забезпечення ТКС і незадовільний стан технічної інфраструктури, а також вагомою перешкодою у розвитку ТКС є недостатня інституційна спроможність на місцях. Наявний обсяг повноважень регіональних органів влади і органів місцевого самоврядування, зокрема щодо залучення фінансових ресурсів, розвитку прикордонної інфраструктури, відкриття пунктів пропуску тощо, не дозволяє вирішувати поточні питання розвитку території.

Список джерел:

1. Horga I., *Forms of fragmentation or the European «Border anxiety»?* // *Euroimes: Theoretical approaches and borders' assessment* / Ed. by I. Horga ; *Institute for Euroregional Studies, Hungary*. – Oradea, 2015. – P. 109124.

2. Мікула Н. А. *Транскордонне співробітництво України в контексті євроінтеграції: монографія* / Н. А. Мікула, В. В. Засадко. – К. : *Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України*, 2014. – 316 с.

3. Студенніков І. В. Транскордонне співробітництво та його місце в регіональному розвитку / І. В. Студенніков // *Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України* / наук. ред. : С. Максименко. – К. : Логос, 2000. – С. 138-167.

4. Розвиток транскордонного співробітництва : науково-аналітична доповідь / [Х. М. Притула, Ю. О. Цибульська, О.Б. Цісінська, Я. Я. Калат та ін.] ; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» ; [наук. ред. : В. С. Кравців]. – Львів, 2016. – 125 с.